א שיינע פארשטעלונג. קומט אין מאסן און העלפט
דער הדסה אין איר ארבעט פאר ארץ ישראל

הדסה טעאטער נאכט, היינט 8.15 אוונט, אין וואקער טעאטער

וועטער:
וואלקנדיק, מילדער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע ווארט
THE GATEWAY OF THE WEST.
THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 8.15
זון אונטערגאנג — 4.26

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עסטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 20, No. 276. Winnipeg, Mon. Dec. 15, 1930. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מאנטאג, כה' כסלו, תרצ"ת.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY DEC 22 1930

ווילן אפקויפן וויניפעג סיטי הײדרא

מאנטרעאלער קאמפאני באט אן אפצוקויפן סיטי הײדרא אדער די שטאט זאל איבערנעמען דעם טראמוויי סיסטעם

אן אנבאט איז געמאכט געווארן צו וויניפעג, אז די שטאט זאל פארקויפן די סיטי הײדרא. אויב זי וויל ניט פארקויפן די הײדרא, זאל זי אפקויפן פון דער וויניפעג עלעקטריק קא. דעם טראמוויי סיסטעם. דער לעצטער אנבאט באציט זיך אבער ניט אויף דעם עלעקטרישע קראפט דעפארטמענט, וועלכע די קאמפאני האט ניט בדעה צו פארקויפן.

דער אנבאט איז געקומען פון דער נעסביט, טאמסאן און קא., פון מאנטרעאל, וואס איז פארבונדן מיט דעם עלעקטרישע קראפט געשעפט איבער'ן גאנצן לאנד. זי האט אנגעבאטן זייער גוטע באדינגונגען און גאראנטיעס צו די וויניפעגער שטייער צאלער, אויב זיי וועלן איינשטימען צו פארקויפן די הײדרא.

דער שמועס איז אנגעפירט געווארן אין סיטי האל שבת דעם בייטאג צווישן מעיאר וועב און אלדערמאן מעקערטשאר, פארזיצער פון'ם שטאטישן פינאנץ קאמיטעט, פאר דער שטאט, און פון מר. נעסביט און מר. טאמסאן, פאר דער דערמאנטער קאמפאני, און פון עדווארד ענדערסאן, קיי. סי. פרעזידענט פון דער וויניפעג עלעקטריק קא.

די דעלעגאציע האט צוגעגעבן, אז דער קאמפאני קומט אן שווער צו פינאנסירן דעם טראמוויי סיסטעם, און זי וועט דאס יאר ניט קענען צאלן קיין צינזן אויף אר אבליגאציעס. מר. ענדערסאן האט דערקלערט, אז ער האט אן אנבאט פון אן אמעריקאנער קאמפאני אפצוקויפן דעם טראמוויי סיסטעם, אבער ער פילט, אז עס איז אין די אינטערעסן פון מאניטאבא און דער דאמיניאן צו האלטן עס אין קאנאדער הענט.

מר. נעסביט און מר. טאמסאן האבן געזאגט, אז זיי האבן געהאלפן ברייננגען א סך אינדוסטריעס קיין קוועבעק, און זיי וואלטן זייער געוואלט טאן דאס זעלבע פאר מאניטאבא.

ווי מעיאר וועב האט דערקלערט נאך דעם שמועס, איז דער ענין א גאנץ קאמפליצירטער, און ער וועט אלזייטיק דארפן באטראכט ווערן. צווישן אנדערש, האט ער געזאגט, מוז מען נעמען אין אנבאטראכט, אז דער וואוילזיין פון דער וויניפעג עלעקטריק קאמפאני האט אן איינפלוס אויף טויזנטער שערהאלדערס איבער'ן גאנצן לאנד. ער וועט אבער מוזן פריער דורכריידן זיך וועגן דעם ענין מיט מר. גלאסקא, און וואס עס זאל ניט פאסירן, האט ער פארזיכערט, וועלן צופרידנשטעלנדיקע "רייטס" פאר עלעקטריק מוזן גאראנטירט ווערן.

מר. גלאסקא, אינטערוויואירט וועגן דעם ענין, האט דערקלערט, אז ס'איז ניט שייך צו ריידן וועגן פארקויפן די סיטי הײדרא, ווייל די וויניפעגער שטייער צאלער וועלן וועגן דעם ניט וועלן הערן.

די פראגע וועט באלד פארגעבראכט ווערן פאר'ן סיטי קאונסיל. עס איז ניט באקאנט, אויב דער מעיאר וועט פארופן א ספעציעלע זיצונג פון'ם קאונסיל וועגן דעם ענין, אדער ער וועט ווארטן ביז דער רעגולערער זיצונג, איבערמארגן מאנטאג אוונט.

דערווארטן אויסגלייך אינ'ם בשר־כשר סכסוך היינט אוונט

דער "פופצענער קאמיטעט" אויסגעקליבן ביי דער ת"ת קאנפערענץ לעצטן מאנטאג, האט געהאט א זיצונג דאנערשטאג אוונט, וואו ביידע צדדים אינ'ם בשר־כשר סכסוך זיינען אויסגעהערט געווארן. מ. דזש. פינקלשטיין איז געווען פארזיצער. דער "ועד העיר" איז געווען פארטראטן פון מר. טעסלער און מר. ראדזשערס, און די "שטאט קאמיטע" — פון מר. טרילער און מר. דיימאנד.

א זיצונג פונ'ם קאמיטעט ווערט פאררופן אויף היינט אוונט, און עס ווערט דערווארטעט, אז ביי דער זיצונג זאל געמען א סוף צו דער בשר־כשר מחלוקת.

וואס זיינען די אויפגאבן פון "פופצענער קאמיטעט"

ווי מיר הערן פון מיטגלידער פונ'ם "פופצענער קאמיטעט" דערוויילט ביי דער תלמוד תורה קאנפערענץ פארגאנגענעם מאנטאג, איז ניט געווען ריכטיק דער איינדרוק, אז ס'איז געווען די אויפגאבע פון דעם דאזיקן קאמיטעט איבערצונעמען די פאראוולטונג פון ת"ת. די אלטע פארוואלטונג איז פארבליבן אויף איר פאסטן, און דער "פופצענער קאמיטעט" האט א גאנץ אנדער אויפגאבע.

ווי ס'איז באקאנט, האט די קאנפערענץ הויפטזאכלאך באהאנדלט דעם בשר־כשר סכסוך וואס האט דא לעצטנס אויפגערודערט די אידישע גאס. דער קאמיטעט איז דערפאר באשטימט געווארן בלויז מיט'ן צוועק צו זעען אן אויסגלייך צווישן דעם "ועד העיר" און דעם "שטאט קאמיטעט". — מיט דער האפענונג, אז אזא אויסגלייך וועט העלפן צו שאפן א הכנסה פאר די היגע געזעלשאפטלעכע אינסטיטוציעס, וואס וועט במילא אויך פארלייכטערן די לאגע פון דער תלמוד תורה.

—(::)—

אגודיסטישער סענאטאר דערוויילט סעקרעטאר פון פוילישן סענאט פרעזידיום

ווארשע, דעצ. 15 (איטא). — דער אידישער סענאטאר, דער אגודה פירער, מענדעלסאן איז דערוויילט געווארן סעקרעטאר פון סענאט פרעזידיום. מענדלסאן איז דער איינציקער אידישער סענאטאר וואס איז דערוויילט געווארן אויף דער רעגירונגס ליסטע.

הײדרא פארדינסטן א מיליאן דאלאר

לויט א באריכט אפגעגעבן ביי א זיצונג פון שטאטישן פינאנץ קאמיטעט, האט די וויניפעגער הײדרא עלעקטריק סיסטעם געהאט א סורפלוס פון 819 טויזנט און 750 דאל.. פונ'ם ערשטן יאנואר ביז דעם 30 סעפט. דער סורפלוס פאר דעם זעלבן פעריאד לעצטן יאר איז געווען איין מיליאן, 14 טויזנט און 934 דאלאר.

די דאמף באהייצונג סיסטעם האט אין פארלויף פון סעפטעמבער מאנאט געהאט א דעפיציט פון $11,785. די הכנסה איז געווען $9,855 און די אויסגאבן זיינען געווען $21,640. דער גאנצער דעפיציט פאר די ערשטע 9 מאנאטן פון היינטיקן יאר איז געווען $16,005. ביים סוף פון יענעם פעריאד איז דער טאטאל דעפיציט געווען $86,994 אין פארגלייך צו דער סומע פון $97,772 מיט דעם זעלבן דאטום אין יאר 1929.

אויך עסטרייך וועט קאנטיק פארבאטען בילד "איפ'ן מערב פראנט"

ווין, דעצ. 15 (איטא). — דאס בילד "אויפ'ן מערב פראנט אלץ רואיק", וועט פונקט ווי אין דייטשלאנד, קאנטיק אויך פארבאטן ווערן אין עסטרייך.

אין פארבינדונג מיט די אויפפירונגען פונ'ם בילד וואס ווערן דערווארטעט אין ווין און אין אנדערע עסטרייכישע שטעט, האבן זיך דא אנגעפאנגען אן אינטענסיווער אנטיסעמיטישער קאמפיין. די האקנקרייצלער רופן צאלרייכע פראטעסט פארזאמלונגען קעגן די אידן בכלל און קעגן דעם אמעריקאנער פראדוצירער פון דעם בילד, ה' לעמל, בפרט.

עס ווערט באקאנט אז דער אינערן מיניסטער האט געבעטן די בערלינער מאכט זי זאל אים צושיקן די דאקומענטן אין פארבינדונג מיט'ן פארבאט פונ'ם בילד אין דייטשלאנד, וועלכע, ווי עס ווערט פארשטאנען, וועלן אים דינען ווי א באזיס פאר'ן ציטווייליקן פארבאט פונ'ם בילד אין עסטרייך. ביז א פארהער וועט אים געבן די געלעגנהייט צו פארבאטן דאס בילד אויף שטענדיק.

עס ווערט דא באקאנט, אז עריא רעמארק מחבר פונ'ם בוך "אויפ'ן מערב פראנט", פארפירט א פראצעס קעגן די היטלעריסטישע צייטונגען וואס האבן אים באשולדיקט אין "אידישקייט".

פרעמיער בענעט צוריק אין קאנאדע

נאך דער אפוועזנהייט פון צוויי חדשים, אין וועלכע ער האט באזוכט די אימפעריאלע קאנפערענץ אין לאנדאן און דערנאך פראנקרייך, אין די אינטערעסן פון קאנאדער האנדל, איז פרעמיער בענעט געקומען צוריק אהיים.

לאנדנדיק אין סט. דזשאן, נ. ב., פרייטאג, האט דער פרעמיער צוגעזאגט, אז גאר קירצלאך וועט ער ארויסגעבן א דערקלערונג וועגן זיינע פלענער צו פארבעסערן די לאגע אין קאנאדע.

—(::)—

נייעס בקיצור

פיליפ א. מור, עדמאנטאנער גאזאלין סטאנציע אייגנטימער, וועלכער האט דערשאסן אויף טויט וו. לאמאנט, ווען יענער איז אריין צו אים אין אפיס און האט אויף שפאס אויסגעשריען "הויב אויף די הענט", — איז אין עדמאנטאנער געריכט באפרייט געווארן לעצטן פרייטאג. אויפ'ן פארהער האט זיך ארויסגעוויזן, אז לאמאנט האט פריער שוין עטלעכע מאל ביי אנדערע געלעגנהייטן געמאכט אזא געפערלאכן שפאס.

* * *

דזשאן הול, געוועזענער פאסטמאסטער פון איסלעי, אלטא., איז אין עדמאנטאנער געריכט פאראורטיילט געווארן צו 3 יאר טורמע, נאכדעם ווי ער האט זיך מודה געווען אין גנב'ענען אכט טויזנט דאלאר פון דער פאסט.

*

א באוואפנטער אויפשטאנד פון בירגער און סאלדאטן איז באריכטעט געווארן פון צפון שפאניע שבת. קיין איינצלהייטן, צוליב דער שטרענגער צענזור, זיינען נאך דאן ניט געווען, אבער דער באריכט האט געלויטעט, אז די לאגע איז דארטן געווען זייער אן ערנסטע.

לויט די לעצטע באריכטן, איז דער אויפשטאנד אונטערדריקט געווארן.

* * *

אין א רעדע פאר א קאנסערוואטיווער פארזאמלונג אין גלאזגא, פרייטאג אוונט, האט סטענלי באלדווין געווארפן דער רעגירונג דעם ארויסרוף זי זאל דורכפירן איצט נייע וואלן, איבער דער ארבעטסלאזיקייט פראגע. ער האט אויך פארלאנגט א באלדיקן דרינגנדיקן טאריף צו באשיצען די בריטישע אינדוסטריע.

—(··)—

דייטשע אידן זוכן צו באזארגן זייערע נויטבאדערפטיקע

בערלין, דעצ. 15 (איטא). — אינערן מיניסטער סעווערינג, לויבנדיק די אידישע סאלידאריטעט, האט ביי א פארזאמלונג פון מושב־זקנים טוער, איך קראל זאל באזוכט פון אייניקע פון די פארמינענטסטע טוער, — אויפגעפאדערט די אידן אין פנים פונ'ם שווערן ווינטער, צו ציינגן א ביישפיל צו די דייטשן ארויסהעלפנדיק זייערע שוואכע און נויטבאדערפטיקע.

70 טויזנט מארק איז אויפ'ן ארט געשאפן געווארן פאר הילף פאר דער ארימער אידישער באפעלקערונג אסיגנירט פון דער קהלה ביורא.

הונדערטער אידישע פאמיליעס האבן זיך געווענדעט נאך הילף, זייענדיק אין געפאר ארויסגעטריבן ווערן פון זייערע היימען פאר ניט צאלן דירה געלט.

ביאליק אפגעפארן קיין לאנדאן

ירושלים, דעצ. 15 (איטא). — חיים נחמן ביאליק, דער נאציאנאלער העברייאיש־אידישער דיכטער איז אפגעפארן פון דאנען קיין לאנדאן.

עס וועט ווערן פארשטאנען, אז ביאליק וועט האלטן א צאל לעקציעס אין די ענגלישע אוניווערסיטעטן.

קאלינין דריקט ווידער אויס האפענונגען אויף א אידישער רעפובליק

(ספעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

מאסקווע, דעצ. 15 (איטא). — אדרעסירנדיק דעם אזעט קאנגרעס, האט מ. קאלינין, פרעזידענט פון דער רוסישער סאוועטישער רעפובליק, אויסגעדריקט זיין גרעסטע צופרידנהייט מיט די גרויסע צופאסונג פעאיקייטן וואס די אידן האבן ארויסגעצייגט אין דער לאנדווירטשאפט אין פארשיידענע טיילן פון דער סאוועטישער רעפובליק.

מ. קאלינין האט באצייכנט די דערשיינונג פון א נייעם אידישן פויערטום ווי א באמת מערקווירדיקע דערגרייכונג, ווען מען נעמט אין אנבאטראכט, אז דער אלטער צארישער רעזשים האט מיט גוואלד צוריקגעהאלטן די אידן פון דער לאנדווירטשאפט פאר דורות.

"די אידן האבן באהערשט דעם קריזיס וואס האט מיט פיר יאר צוריק געדראעט זייער סאמע עקזיסטענץ", — האט דער פרעזידענט געזאגט. — "די אידן האבן געפונען נייע פעלדער פון אקטיוויטעט א דאנק דעם פינף־יאריקן פלאן".

מ. קאלינין האט ווידער אויסגעדריקט זיין האפענונג, אז די אידן וועט געלינגען צו גרינדן אן אייגענע רעפובליק אין די גרעניצן פונ'ם סאוועטן פארבאנד. ער וואלט בעסער געוואלט ווען אזא רעפובליק אין בירא־בידזשאן, אבער ער האט דערביי באטאנט די גינסטיקייט צו אנטוויקלען ווייטער דעם אידישן ישוב אין קרים, וואו די אידן האבן געצייגט גרויסע צייכנס פון פראגרעס.

אנטיסעמיטן באפאלן אידן אין טשערנאוויץ, אבער ווערן צוריקגעשטויסן

טשערנאוויץ, דעצ. 15 (איטא). — עטלאכע אנטיסעמיטישע נאכפאלגער פון פראפעסאר קוזא זיינען פארוואונדעט געווארן און די איבעריקע זיינען זיך צעלאפן ווען די קוזיסטישע כוליגאנעס זיינען באפאלן אידן אין היגן אידישן קווארטאל.

די קוזיסטישע כוליגאנעס האבן געמאכט אן איבערפאל אויף די אידן און האבן באלידיקט און אטאקירט אידישע פארבייגייער. ווען די קוזיסטן האבן געזעען אז אידן פארטיידיקן זיך, האבן זיי געצויגן מעסערס און עס האט זיך אנגעהויבן א שווערער קאמף.

דערוויל זיינען אנגעקומען נאך אידן און דער רעזולטאט איז געווען, אז עטלאכע קוזיסטן זיינען פארוואונדעט געווארן און די איבעריקע זיינען זיך צעלאפן און האבן זיך באהאלטן אין די נאענטע קריסט קווארטאלן.

—(::)—

העברייאישע צייטונג "הצפירה" הויבט ווידער אן דערשיינען

ווארשע, דעצ 15 (איטא). — די אלטע העברייאישע צייטונג "הצפירה" וועלכע איז אפגעשטעלט געווארן מיט א צייט צוריק, וועט ווידער אנהויבן דערשיינען אין ווארשע, אונטער דער רעדאקציע פון די שריפטשטעלער העפטמאן און יאקרבאוויץ.

דער ערשטער נומער פון דער באנייטער "הצפירה" וועט דערשיינען אין יאנואר. די "הצפירה" וועט זיין די איינציקע טעגלאכע העברייאישע צייטונג אויסער א"י.

—(··)—

ס'גאנצע יוגאסלאווישע פאלק שטייט מיט אייך, זאגט פרעמיער צו ציוניסטן

בעלגראד, דעצ. 15 (איטא). — "דאס גאנצע יוגאסלאווישע פאלק שטייט מיט אייך", האט דערקלערט דער יוגאסלאווישער אויסערן מיניסטער, מארינקאוויץ, אין א באגריסונג וואס ער האט צוגעשיקט צו דער קאנווענשאן פון די יוגאסלאווישע ציוניסטן. אין באגריסונג פארשפרעכט דער מיניסטער צו קעמפן פאר אידישע רעכט און פאר אידישע שטרעבונגען אין ארץ־ישראל.

די קאנווענשאן האט אויך ארויסגעהערט א ווארימע באגריסונג פון א פארטרעטער פון יוגאסלאווישן פרעמיער.

2 באשטראפט מיט טורמע פאר באטייליקן זיך אין דעמאנסטראציע קעגן ווארשעווער קהלה

ווארשע, דעצ. 15 (איטא). — דער סעקרעטאר פון היגן "האנדלס אנגעשטעלטע פאראיין" דוד וואסערמאן, איז פאראורטיילט צו זעקס חדשים טורמע און האדעס באס איז פאר'משפט געווארן צו צוויי חדשים טורמע, נאכדעם ווי דער געריכט האט זיי געפונען שולדיק אין אנטייל נעמען אין דער שטורמישער דעמאנסטראציע וואס אנהייגער פון די אידישע פאלקס שולן אין ווארשע האבן אנגעשטעלט לעצטן יאר קעגן דער ווארשעווער קהלה.

די דעמאנסטראציע קעגן דער קהלה איז אפגעהאלטן געווארן צוליב דעם, וואס די קהלה האט אפגעשטעלט די סובסידיעס פאר די שולן פון דער "צענטראלער אידישער שול ארגאניזאציע" (ציש"א), דערפאר ווייל די שולן האבן ניט געוואלט נאכגעבן די פאדערונג פון דער קהלה אז די שול־קינדער זאלן לערנען תנ"ך. די דעמאנסטראנטן זיינען באפאלן די אפיסעס פון דער קהלה און האבן צעשטערט די מעבל.

דער אנטעריא פרעמיער קאנדידאט

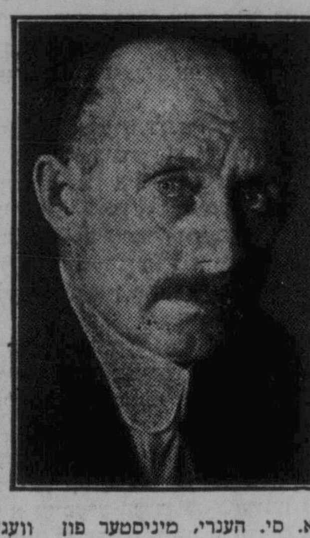

א. סי. הענרי, מיניסטער פון וועגן אין דעם אנטעריא קאבינעט, איז דער ווארשיינלאכסטער קאנדידאט אויף פרעמיער פון אנטעריא, אויפ'ן ארט פון פרעמיער פערגוסאן, וועלכער פארט קירצלאך אפ קיין לאנדאן צו פארנעמען דארטן דעם פאסטן פון קאנאדער הײ־קאמישאנער אין ענגלאנד.

מר. הענרי איז איינער פון אנגעזעענסטע קאנסערוואטיווע פירער אין אנטעריא.

באריכט אז טשענסעלאר וועט ניט פארבלייבן אויף צווייטן טערמין

ירושלים, דעצ. 15 (איטא). — דא ספעקולירט מען איצט וועגן דעם, צי לארד טשענסעלאר, הײ־קאמישאנער, וועט פארבלייבן אויף א צווייטן טערמין, אדער ניט.

ביז איצט איז דא געווען דער איינדרוק אז ער וועט פארבלייבן. עס האבן זיך ארומגעטראגן קלאנגען, אז בעת ער איז געווען אין לאנדאן, איז עס אראנזשירט געווארן ער זאל פארבלייבן נאך אויף א פינף־יאריקן טערמין, נאכדעם ווי זיין טערמין ענדיקט זיך אינמיטן פונ'ם יאר 1931, כדי ער זאל קענען דורכפירן אין לעבן די פאליטיק פונ'ם ווייסן פאפיר.

איצט אבער באריכטעט די צייטונג "הארץ", אז איר ווערט באקאנט פון גאנץ ראיעלע קוואלן, אז דער הײ־קאמישאנער וועט קומענדיקן זומער פארלאזן א"י.

פארהאנדלונגען אנגעפירט מיט נס־ציונה קאלאניסטן

ירושלים, דעצ. 15 (איטא). — די אראנזשען פלאנטאטארן פון נס ציונה האבן איינגעשטימט צו באגעגענען זיך מיט פארטרעטער פונ'ם ועד־לאומי און פון דער אגענטור בנוגע באשעפטיקונג פון אידישע ארבעטער.

דערוויל זיינען נאך פיר ארבעטער פון נס־ציונה ארעסטירט געווארן און פארזעצט געווארן אין טורמע אין רמלה, וואו עס זיצן שוין אנדערע 12 ארעסטירטע ארבעטער פון דער קאלאניע.

בריטישע און פאלעסטינער פאליציי אפטיילונגען שטייען דערוויל אין דער קאלאניע, באוואכנדיק זי קעגן מעגלאכע אומרוען.

די קאלאניסטן פון פתח תקוה ווערן דערווארטעט צוזשטעלן צום ועד־לאומי א ליסט פון פראספעקטיווע ארבעטער באשעפטיקער.

ציון קאנגרעס וועט פארקומען דעם 24 פעב. אין קארלסבאד

לאנדאן, דעצ. 15 (איטא). — דער 17 ציוניסטישער וועלט קאנגרעס וועט אפגעהאלטן ווערן דעם 24טן פעברואר אין קארלסבאד, טשעכאסלאוואקיע, לויט אן אפיציעלער דערקלערונג, וואס די ציוניסטישע וועלט עקזעקוטיווע האט דא ארויסגעגעבן. די דאזיקע שטאט איז אויסגעקליבן געווארן נאכדעם ווי די עקזעקוטיווע האט דורכגעפירט א גענויע אונטערזוכונג וועגן דעם בעסטן פלאץ אונטער די איצטיקע אומשטענדן.

באקאנטמאכנדיק דעם טאג און די שטאט פונ'ם קומענדיקן ציוניסטישן קאנגרעס, האט אבער די ציוניסטישע עקזעקוטיווע ניט פארעפנטלאכט דעם טאג ארדענונג פון קומענדיקן קאנגרעס. די עקזעקוטיווע איז נאך איצט באשעפטיקט מיט אויסארבעטן איינצלהייטן וועגן דעם טאג ארדענונג.

גערטנער פארהאלטן אויפ'ן וועג און בארויבט אויף $260

ע. לודוויג, א גערטנער פון איסט סט. פאול (ארום וויניפעג), איז געווען דער קרבן פון א רויבעריי אינמיטן העלן טאג. דאס איז געווען שבת, ארום 1 אזייגער נ. מ., ווען מר. לודוויג איז געפארן אויף זיין פערד און וואגן איבער'ן שליאך, ארום 6 מייל צו דרום פון סטאנוואל. צוויי מענטשן, אין א גרויסן סעדאן, האבן אים אפגעשטעלט, און איינער האט אויף אים אנגעשטעלט א רעוואלווער, הייסנדיק אים האלטן זיך רואיק. דער צווייטער האט אים אויסגעליידיקט די קעשענעס, צוגענעמענדיק ביי אים ארום $260.

מר. לודוויג האט גלייך געטעלעפאנירט צו דער פראווינציעלער פאליציי אין וויניפעג, אבער דער פאליציים געיעג האט נאך דערוויל ניט געבראכט קיין רעזולטאטן.

אנקום פון דינסטמיידל פארהיט הויז פון גנבה

מיס בעטי הובער, ארבעטערן ביי הערי וואדטסמאן, 240 שערבורן עווע., איז געקומען אהיים, אין מר. וואדטסמאנס הויז, ארום 10.40 אוונט. קיינער פון דער משפחה איז ניט געווען אין הויז. זי האט דערהערט, ווי אימעצער עוסק'ט זיך אויבן און זי איז שטילערהייט ארויף אויף די טרעפ.

אויבן, אין א שלאף־צימער, איז געשטאנען א מאן און האט געפרואווט עפענען א שופלאד פון א ביורא מיט אן אייזן. ווען ער האט באמערקט דאס מיידל, האט ער ארויסגעכאפט א רעוואלווער און האט זי געווארנט צו האלטן זיך רואיק "איך וויל גארנישט, אויסער געלט".

ער האט נאכאמאל געפרואווט עפענען דעם שופלאד ווען דאס איז ניט געגאנגען, האט ער אין איילעניש פארלאזט די הויז. ער האט גארניט צוגענומען פון הויז.

היינט וויכטיקע פארזאמלונג פון פרייהייט טעמפל געזעלש.

א וויכטיקע פארזאמלונג פון פרייהייט טעמפל געזעלשאפט קומט פאר היינט, 8.30 אוונט, אין טעמפל. באריכטן פון שול קאמיטעט און פון באזאר קאמיטעט וועלן אפגעגעבן ווערן, און וויכטיקע פראגעס וועלן פארהאנדלט ווערן.

אגב - אורחא
פון מארק

וואס חנוכה דערמאנט אונז

דער היסטארישער הינטערגרונט, אויף וועלכן עס האט זיך אנטוויקלט דער דראמאטישער קאמף פון די אידישע פאלקסמאסן, אנגעפירט פון די מאקאבייער, קעגן דער פרעמדער הערשאפט און קעגן דעם אינערלאכן פאררעט, איז נאך היסטאריש ניט גענוי אויסגעפארשט געווארן.

מען קאן זיך אבער אים פארשטעלן אן ערך אזוי:

קרוב צו 300 יאר זיינען די אידן געווען אונטער דער פערסישער הערשאפט. בלויז די ערשטע פאר דורות איז דאס אידישע לעבן געווען רייך מיט אויפטרייסלענדיקע פאסירונגען, וואס זיינען טיילווייז פארצייכנט געווארן אין דער געשיכטע. דערנאך האט דאס לעבן אנגעהויבן פליסן פארהעלטנסמעסיק שטיל און רואיק פאר דורות און דורות.

די פערסיער זיינען געווען, לויט דאמאלסטדיקע באגריפן, מילדע הערשער. זיי האבן פון די באזיגטע פעלקער פארלאנגט בלויז געהארכזאמקייט און צינזן. קיין קולטור ארויפצווינגען האבן זיי ניט געהאט, און די אינערלאכע מנהגים פון א פאלק האט צו זיי קיין שייכות ניט געהאט.

אונטער דער פירערשאפט פון די כהנים און די לערער זיינען די אידן געווארן אינטענסיוו רעליגיעז. אט די גאנצע דורות האט מען געזאמלט און קאנסאלידירט די קולטורעלע אוצרות וואס האבן זיך אנגעקליבן פאר דורות. פריי פון אויפטרייסלענדיקע מלחמות אונטער דער פערסישער פראטעקציע, האבן זיי געקאנט אפגעבן זיך אינגאנצן מיט דער באפעסטיקונג פון די גייסטיקע יסודות פונ'ם פאלק.

אבער די אידן האבן אויך ניט געהאט קיין באזונדער אורזאך צו זיין דאנקבאר און לאיאל צו די פערסישע סאטראפן. אז דער זיגרייכער קעניג אלעקסאנדער פון מאקעדאניע איז געקומען, האבן זיי ניט געטאן די נארישקייט (ווי צור) ווידערצושטעלן זיך קעגן אים און ברייננגען חורבן פאר'ן לאנד, כדי צו צאלן די צינזן די פערסישע סאטראפן, אנשטאט די גריכישע שטייער־מאנער...

און אלעקסאנדער האט גרויסמוטיק באהאנדלט די אידן. אפשר האט ער, ווי א קלוגער קריגס־פירער, פארשטאנען, אז די אידישע קאלאניעס, וואס זיינען שוין דאן געווען פארשפרייט איבער דער גאנצער באקאנטער וועלט, קענען אים העלפן צו באפעסטיקן זיין הערשאפט איבער דער וועלט, פונקט ווי די גריכישע האנדלס קאלאניעס, וואס זיינען אויך געווען פארשפרייט אומעטום...

* * *

נאך אלעקסאנדערס פריצייטיקן טויט האט זיך שוין אנגעהויבן די צעפאלונג פון זיין וועלט אימפעריע.

אין דעם פראצעס איז ארייננעצויגן געווארן ארץ־ישראל, — דאס לאנד וואס האט געהאט דעם היסטארישן אומגליק צו געפינען זיך צווישן דעם האמער און דער קאוואדלע.

די אידן האבן מער ניט געלעבט רואיק. זיי זיינען פארוויקלט געווארן אין מלחמות וואס זיינען ניט געווען זייערע.

און די גריכישע קולטור, די העכסטע קולטור אין יענע צייטן, איז געווען אגרעסיוו.

און צוזאמען מיט די פאליטישע איבערקערענישן, איז אינ'ם איד. לעבן אויך פארגעקומען אן עקאנאמישע רעוואלוציע: עס האט זיך אנטוויקלט א רייכע אריסטאקראטיע און האנדלס קלאס, און דער אונטערשייד צווישן ארים און רייך האט זיך אנגעהויבן בולט'ער ארויסווייזן ווי ווען פריער.

די כהנים, די אריסטאקראטן, די גבירים, האבן, ווי אלעמאל (ביז היינטיקן טאג) גערן איבערגענומען די שפראך און די קולטור פון די הערשער, וואס האבן זיי געהאלפן אנהאלטן זייער מאכט איבער די מאסן.

און די טיפע שנאה פון די פאלקסמאסן צו די אונטערדריקער, האט זיך אויסגעדריקט אין דער ביטערסטער פיינטשאפט צו די פרעמדע מנהגים. און זייער פראטעסט געפיל צו דער פארשוועכונג פון די אידישע הייליקטימער.

* * *

ווען די רעוואלוציע איז אויסגעבראכן, האט זי אויסגעזעען צו זיין אינגאנצן האפנונגסלאז.

ווי האבן זיך געקאנט א הייפעלע גבורים, ניט דערצויגן צו מלחמה, אוועקשטעלן זיך קעגן א וועלט מאכט, וואס איז אין לאנד גופא געשטיצט געווארן פון די וואס האבן אין זייערע הענט געהאלטן ניט נאר די פאליטישע און עקאנאמישע, נאר אויך די רעליגיעזע מאכט?

אבער אזוי האפנונגסלאז האט אפשר אויסגעזעען דער אויפשטאנד פון די רוסישע דעקאבריסטן אין 1825, זיי האבן אנגעהויבן אונטערגראבן דעם ריזיקן בנין, וואס איז געפאלן ערשט מיט 92 יאר שפעטער.

די מאקאבייער האט אין זייער קאמף ארויסגעהאלפן דער פאקט, וואס די גריכישע מאכט איז שוין דאן געווען דעגענערירט און האט דורכגעמאכט א פראצעס פון צעפאלונג.

עס האט גענומען יארן און יארן פון ביטערן קאמף, — ביז ארץ־ישראל איז צום ערשטן מאל פאר הונדערטער יארן געווארן א זעלבסטשטענדיק לאנד.

* * *

דאס האט לאנג ניט אנגעהאלטן.

די נעכטיקע רעוואלוציאנערן זיינען געווארן היינטיקע הערשער. די מאכט האט זיי אויך דעגענערירט. און די זעלבע חשמונאים, וואס האבן פריער באפרייט דאס פאלק פון דרויסנדיקער הערשאפט און אינערלאכער אונטערדריקונג, זיינען אליין

(שלוס אויף דער לעצטער זייט)